

**Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
кафедра права Європейського Союзу**

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ЄВРОПЕЙСЬКЕ ПРИВАТНЕ МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»**

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) рівень

Ступінь вищої освіти – магістр

Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність – 293 «Міжнародне право»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2022

Харків
2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Європейське приватне міжнародне право» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. 30 с.

Розробник:

Жуков Ігор Миколайович – доцент кафедри права Європейського Союзу,
кандидат юридичних наук, доцент

Затверджено на засіданні кафедри права Європейського Союзу
(протокол № 1 від 1 вересня 2022 р.)

Оновлену редакцію (зі змінами та доповненнями) затверджено на засіданні
кафедри права Європейського Союзу (протокол №12 від 22 червня 2023
року)

Завідувач кафедри – Яковюк Іван Васильович, доктор юридичних наук,
професор, професор

Завідувач кафедри - Комарова Тетяна В'ячеславівна, доктор юридичних наук,
професор, професор

Зміст

1.	Опис навчальної дисципліни	4
2.	Очікувані результати навчання	7
3.	Зміст програми навчальної дисципліни	11
4.	Обсяг і структура навчальної дисципліни	18
4.1.	Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання	18
4.2.	Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання	19
5.	Форми педагогічного контролю й засоби оцінювання результатів навчання	20
6.	Критерії оцінювання результатів навчання	22
7.	Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної / заочної форми навчання	24
8.	Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни	25

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Європейське приватне міжнародне право» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародне право» другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС - 5,0	Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини» Спеціальність – 293 «Міжнародне право» Рівень освіти – другий (магістерський)	вибіркова	вибіркова
Кількість модулів – 2		Рік підготовки: 2022-2023	Рік підготовки: 2022-2023
		семестр	семестр
Загальна кількість годин - 150		2	2
		Лекції	Лекції
		26 год.	6 год.
		Практичні / семінарські заняття	Практичні / семінарські заняття
		24 год.	6 год.
		Самостійна робота	Самостійна робота
		100 год.	138 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2- 4, самостійної роботи студента – 6 - 8.		Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (іспит)	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (іспит)

Мета навчальної дисципліни «Європейське приватне міжнародне право» – полягає у формуванні теоретичних і практичних знань компетенції Європейського Союзу у сфері міжнародного приватного права; з'ясуванні предмета дисципліни та основних тенденцій розвитку законодавства Європейського Співтовариства, спрямоване на гармонізацію правил у сфері колізійного права держав-членів які стосуються повсякденного життя європейських громадян, зокрема регламентів Брюссель I, Рим I та Рим II (щодо юрисдикції та права, яке застосовується до договірних та деліктних зобов'язань), правосуб'єктності учасників міжнародних приватноправових

відносин, правонаступництва, неплатоспроможності, свободі заснування, а також практичних навичок їх застосування у нормотворчій та правозастосовній діяльності.

Завдання:

– опанування студентами необхідних теоретичних положень, що розкривають сутність і особливості джерел міжнародного приватного права та європейського приватного міжнародного права;

– освоєння нормативного матеріалу, що є результатом правотворчої діяльності інститутів та органів ЄС а також тих правил поведінки, що формуються у процесі співробітництва ЄС;

– ознайомлення з процесом формування і функціонування інститутів Європейського Союзу, практикою Суду ЄС щодо застосування джерел європейського приватного міжнародного права;

– здійснення аналізу положень установчих договорів ЄС, актів вторинного права ЄС, рішень Суду ЄС для визначення і деталізації ключових понять, які регулюють приватноправові відносини міжнародного характеру;

– розвиток у студентів навичок самостійного аналізу й оцінки норм та правозастосовної практики в сфері правового регулювання суб'єктів європейського приватного міжнародного права;

– ознайомлення студентів з «наднаціональним» інтеграційним законодавством ЄС та міжнародно-правовими актами, що регулюють міжнародні приватні відносини в ЄС;

Пререквізити: Правове регулювання внутрішнього ринку ЄС, Право Європейського Союзу та його система. Захист прав у Європейському суді з прав людини.

Кореквізити: Право СОТ, Податкове право, Міжнародне податкове право.

Постреквізити: Корпоративне право та управління ЄС, Конкуренційне (антимонопольне) право Європейського Союзу, Європейське інтернет-право,

Міжнародне право інтелектуальної власності, Правові аспекти електронної комерції.

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

- РН-1. Демонструвати знання ключових понять, принципів, теорій та доктрин, історію та етапи розвитку науки міжнародного приватного права, вчення про колізійну норму, умови застосування іноземного права.
- РН-2. Демонструвати знання специфіки предмету, принципів, джерел європейського приватного міжнародного права, його системно-структурної будови.
- РН-3. Виявляти знання та розуміння статусу фізичних осіб, як суб'єктів європейського приватного міжнародного права, критерії визначення правосуб'єктності та умови визначення застосовного права.
- РН-4. Характеризувати правовий статус та особливості визначення національності юридичної особи, демонструвати вміння визначати умови правоздатності та дієздатності іноземної юридичної особи та вибору права, що застосовується до провадження у справах про неплатоспроможність.
- РН-5. Розуміти та демонструвати знання загальних положень про міжнародну юрисдикцію в європейському приватному міжнародному праві.
- РН-6. Демонструвати знання особливостей правового регулювання договірних зобов'язань, особливостей колізійного регулювання та умов застосування Регламенту «Рим I».
- РН-7. Характеризувати особливості регулювання недоговірних зобов'язань в європейському приватному міжнародному праві, демонструвати вміння визначити місце заподіяння шкоди та сферу дії права, що застосовується до зобов'язань із завдання шкоди.
- РН-8. Демонструвати знання колізійних питань права власності в міжнародному приватному праві, визначення міжнародної юрисдикції при захисті права власності та інших речових прав та розуміння територіального характеру інтелектуальної власності.
- РН-9. Демонструвати знання особливостей правового регулювання шлюбно-сімейних відносин в європейському приватному міжнародному праві, правового статусу одностатевих відносин та колізійні аспекти розірвання шлюбу.
- РН-10. Виявляти знання основних підходів в регулюванні спадкових відносин в європейському приватному міжнародному праві, особливостей спадкування нерухомого майна та застосування європейських правил у сфері правонаступництва.
- РН-11. Характеризувати актуальні проблеми сучасного розвитку міжнародного процесуального права, виокремлювати напрямки гармонізації європейського цивільного процесу.
- РН-12. Демонструвати здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі, що виникають під час застосування гармонізованих норм Європейського Союзу до правовідносин, ускладнених іноземним елементом.

Викладання навчальної дисципліни забезпечує формування у здобувача

вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей та досягнення результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою «Міжнародне право», а саме:

Загальних компетентностей:

- ЗК 1. Здатність до критичного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК 2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- ЗК 6. Здатність ефективно працювати в міжкультурному середовищі, зокрема розробляти міжнародні проекти та управляти ними.
- ЗК 7. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.
- ЗК 9. Здатність до вирішення проблем інноваційного характеру та до пошуку альтернативних рішень у професійній діяльності.
- ЗК 10. Уміння працювати (збирати, отримувати, систематизувати та синтезувати) з різноманітною інформацією, та великими обсягами інформації з різних джерел, аналізувати та критично-конструктивно її оцінювати з урахуванням крос-культурних особливостей суб'єктів міжнародних відносин.
- ЗК 11. Здатність використовувати новітні інформаційні та комунікативні технології у професійних цілях.
- ЗК 12. Здатність формулювати особисту думку та доказово її представляти.
- ЗК 15. Здатність розуміти специфіку предметної сфери і професійної діяльності, приймати обґрунтовані, виважені рішення та усвідомлювати їх етичні наслідки.
- ЗК 16. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня, з інших галузей знань та видів діяльності, а також здатність працювати в міжнародному фаховому середовищі.

Спеціальних компетентностей:

- СК 3. Здатність самостійно забезпечувати юридичне представництво інтересів фізичних, юридичних осіб чи держави при розгляді справ у національних та міжнародних установах та організувати надання юридичних послуг.
- СК 4. Здатність комплексно використовувати вузькоспеціалізовані знання у конкретних сферах регулювання міжнародного публічного права, міжнародного приватного права, європейського права для вирішення прикладних завдань.
- СК 5. Здатність ефективно забезпечувати адаптацію до права ЄС законодавства України у правотворчому, правоінтерпретаційному та правозастосовному контекстах, надавати правову підтримку євроінтеграційним та євроатлантичним процесам у різних сферах суспільних відносин.
- СК 7. Здатність представляти інтереси України або фізичних і юридичних осіб у міжнародних судових установах, арбітражах, національних судах іноземних держав.
- СК 12. Здатність здійснювати дослідження та/або запроваджувати інновації у різних галузях та інститутах міжнародного публічного права, міжнародного приватного права, права ЄС.
- СК 13. Здатність до формування пропозицій з вдосконалення й налагодження синергії між міжнародним і національним правотворчим і правозастосовним процесами.

- СК 14. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці міжнародно-правових явищ та міжнародних відносин з використанням юридичного інструментарію.
- СК 15. Здатність ухвалювати рішення в ситуаціях, що вимагають системного, логічного й функціонального тлумачення норм міжнародного права (публічного/ приватного), права Європейського Союзу, а також розуміння особливостей практики їх застосування.
- СК 16. Здатність працювати з міжнародною документацією (договорами, актами міжнародних організацій та органів , тощо), визначати їх правову природу, складати проекти й супровідну документацію українською й іноземними мовами.
- СК 17. Здатність володіти основами етики юриста- міжнародника з метою належного представництва й захисту інтересів держави, фізичних і юридичних осіб у міжнародних відносинах.
- СК. 20. Здатність надавати належну правову оцінку доказів, у юридичній справі та в конкретній процесуальній ситуації, вміння працювати із доказами, вирішувати задачі із планування та організації юридичного процесу, розв'язання юридичної справи у межах різних юрисдикцій.
- СК. 21. Здатність ефективно комунікувати у міжнародному, мультикультурному середовищі з використанням знань у сфері міжнародного, європейського права та міжнародних відносин.

Програмних результатів навчання:

- ПРН 1. Аналізувати різноаспектні проблеми міжнародно-правового та національно-правового змісту та пропонувати шляхи їх вирішення.
- ПРН 2. Продувати нові ідеї для вирішення практичних завдань зі сфери професійної юридичної діяльності.
- ПРН 4. Розуміти міжнародно-правову ситуацію, прогнозувати її розвиток, фахово і критично оцінювати події та явища зі сфери міжнародних відносин та світової політики, використовуючи юридичний інструментарій.
- ПРН 5. Здійснювати юридичне представництво клієнта в національних судах, міжнародних комерційних арбітражах, органах державної влади та місцевого самоврядування.
- ПРН 6. Захищати інтереси власної держави у національних судах, міжнародних комерційних арбітражах, міжнародних судах та організаціях, зокрема інтеграційних, на міжнародних конференціях.
- ПРН 10. Надавати юридичний супровід процесам адаптації різних галузей законодавства України до права Європейського Союзу.
- ПРН 11. Демонструвати навички спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня, інших галузей знань та видів діяльності, а також здатність працювати в міжнародному, міжкультурному середовищі; організувати і вести переговори.
- ПРН 15. Характеризувати різні правові системи та механізми їх взаємодії; знання особливостей міжнародної нормативної системи та місця в ній міжнародного права (публічного/приватного), права Європейського Союзу.
- ПРН 17. Здійснювати дослідження з міжнародно-правової тематики, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки та

презентувати результати дослідження.

- ПРН 18. Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційно-комунікаційні технології і бази даних.
- ПРН 19. Демонструвати знання еволюції, стану та перспектив розвитку правового регулювання різноманітних сфер міжнародного співробітництва, усвідомлювати наслідки конвергенції правових систем в умовах глобалізації та регіональної інтеграції.

3. Зміст програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальні положення європейського приватного міжнародного права.

Вчення про міжнародне приватне право. Сфера дії міжнародного приватного права та його роль в організації міжнародних економічних, наукових і культурних зв'язків. Поняття та предмет МПрП, місце в правовій системі. Історія науки міжнародного приватного права. Загальні положення про джерела МПрП. Загальні засади міжнародного приватного права. Принципи та правові режими МПрП. Вчення про колізійну норму: поняття, структура та види колізійних норм; поняття статуту правовідносин; основні формули прикріплення та сфера їх застосування. Застосування колізійних норм. Правова кваліфікація. Зворотне відсилання та відсилання до права третьої країни. Застереження про публічний порядок. Застосування імперативних норм. Проблема обходу закону. Встановлення змісту іноземного права. Уніфікація в міжнародному приватному праві. Види та призначення уніфікованих норм. Уніфікація матеріальних та процесуальних норм.

Загальна характеристика європейського приватного міжнародного права. Внутрішній ринок ЄС та вплив основних свобод внутрішнього ринку на виникнення європейського приватного міжнародного права. Етапи становлення європейського приватного міжнародного права. Особливості та інструменти гармонізації приватного міжнародного права в Європейському Союзі. Компетенція інституцій ЄС у встановленні норм міжнародного приватного права. Зовнішня компетенція Європейського Союзу. Угоди з третіми країнами з питань міжнародного приватного права. Концепція Європейського простору правосуддя та заходи з його розбудови та імплементації. Джерела та принципи міжнародного приватного права Європейського Союзу. Тлумачення європейського приватного міжнародного права.

Фізичні особи як суб'єкти європейського приватного міжнародного права. Фізичні особи як суб'єкти МПрП. Особистий статус, особистий закон,

критерій громадянства та критерій доміцилію. Сфера дії особистого закону. Встановлення громадянства та визначення місця проживання. Зміна статі та права людини. Множинне громадянство в МПрП. Множинне громадянство та свобода пересування в Європейському Союзі. Безгромадянство та статус біженця. Особистий закон осіб без громадянства та біженців. Колізійні аспекти подвійного громадянства та безгромадянства фізичних осіб. Право, що застосовується до імені та прізвища. Мюнхенська конвенція від 05.09.1980 року. Право, що застосовується до імені та прізвища, та європейське приватне міжнародне право.

Юридичні особи в міжнародному приватному праві. Поняття особистого закону юридичної особи. Доктрина та практика міжнародного приватного права про визначення національності юридичної особи. Правоздатність та дієздатність іноземної юридичної особи. Особливості застосування колізійних принципів *lex personalis*, *lex societatis*, *lex loci* та *lex voluntatis*. Міжнародне злиття компаній та міжнародне поглинання компаній. Міжнародна юрисдикція транскордонних корпоративних та інших тісно пов'язаних з ними спорів (причина, особливості та наслідки). Транскордонне банкрутство. Провадження у справах про неплатоспроможність. Регламент №2015/848 від 20.05.2015 року про провадження у справах про неплатоспроможність: сфера застосування, визначення центру основних інтересів боржника. Вибір права, що застосовується до провадження у справі про неплатоспроможність. Визнання та виконання рішень у справах про неплатоспроможність.

Загальні положення про міжнародну юрисдикцію в європейському приватному міжнародному праві. Регламент Європейського парламенту та Ради №1215/2012 від 12.12.2012 р. «Про юрисдикцію та визнання і виконання судових рішень у цивільних і комерційних справах» (Регламент Брюссель I) та міжнародна юрисдикція. Сфера застосування. Загальні положення про юрисдикцію. Виключна юрисдикція. Угода про вибір суду. Спеціальні підстави для юрисдикції, тимчасові та захисні заходи. Умови застосування

Конвенції про юрисдикцію, визнання та приведення до виконання судових рішень у цивільних та комерційних справах від 30.10.2007 року (Конвенція Лугано II).

Модуль 2. Правовідносини в європейському приватному міжнародному праві.

Договірні зобов'язання в європейському приватному міжнародному праві. Глобальна ринкова економіка та міжнародні контракти. Особливості колізійного регулювання договірних зобов'язань у МПрП. Колізійні прив'язки, що застосовуються до договірних зобов'язань з іноземним елементом. Автономія волі сторін у колізійному праві. Сфера застосування Регламенту (ЄС) № 593/2008 від 17.06.2008 року Європейського Парламенту та Ради «Про право, яке підлягає до застосування щодо договірних зобов'язань («Рим I»)». Дія імперативних норм та зворотне відсилання. Вибір права сторонами договору, після його укладення та до частини договору. Вибір права сторонами договору, пов'язаного з однією країною. Сфера дії права, що застосовується до договірних зобов'язань. Визначення права, що застосовується до недійсності договору. Особливості колізійного регулювання договорів перевезення, страхування, доручення та дарування. Вибір права, що застосовується до міжнародних споживчих договорів. Правило спеціальної юрисдикції в питаннях, що стосуються договорів в Регламенті № 1215/2012 від 12.12.2012 р. (Брюссель I-bis). Захист працівників у міжнародному приватному праві. Підстави для захисту працівників у міжнародному приватному праві та порядок вибору права, що застосовується до трудових відносин з іноземним елементом. Право, що застосовується до індивідуальних трудових договорів в європейському ПрМП.

Недоговірні зобов'язання в європейському приватному міжнародному праві. Позадоговірні зобов'язання в європейському ПрМП. Види позадоговірних зобов'язань, ускладнених «іноземним елементом» та колізійні підходи до їх регулювання. Міжнародна юрисдикція та позадоговірна відповідальність в європейському ПрМП. Регламент Брюссель I-bis:

міжнародна юрисдикція та позадоговірні зобов'язання. Визначення місця заподіяння шкоди (стаття 7(2) Брюссель I-bis). Делікти на відстані. Заподіяння шкоди в декількох країнах. Прямі збитки та безпосередні жертви. Вибір права, що підлягає застосуванню до недоговірних зобов'язань. Регламент № 864/2007 від 11.07.2007 року Європейського Парламенту та Ради про право, що застосовується до недоговірних зобов'язань («Рим II»). Сфера дії права, що підлягає застосуванню до зобов'язань, які виникли внаслідок завдання шкоди. Особливості колізійного регулювання окремих видів недоговірних зобов'язань (шкода, заподіяна неякісними товарами та дорожньо-транспортними пригодами; екологічна шкода; безпідставне збагачення; ведення чужих справ без доручення та ін.). Роль міжнародних угод у колізійно-правовому регулюванні зобов'язань із завдання шкоди. Гаазька конвенція 1973 р. про право, що застосовується до відповідальності виробника. Гаазька конвенція в 1971 року про право, що застосовується до дорожньо-транспортних пригод.

Право власності в європейському приватному міжнародному праві. Особливості правового регулювання відносин власності в МПрП. Колізійні питання права власності: можливість речі певного роду бути предметом права власності або іншого речового права; юридична класифікація речей, об'єм права власності; обмеження права власності, порядок його виникнення, переходу та припинення, захисту права власності; вирішення колізійних питань права власності за національним законодавством. Правова характеристика колізійної прив'язки «закон місця знаходження речі» (*lex rei sitae*) та інших колізійних прив'язок, що застосовуються у вирішенні колізійних питань відносин власності: правова характеристика об'єму та прив'язки колізійної норми – закон місця знаходження речі (*lex rei sitae*); сфера дії закону місця знаходження речі (*lex rei sitae*); виключення із закону місця знаходження речі у вирішенні колізійних питань права власності; регулювання колізійних питань права власності та інших речових прав, відомості про які підлягають внесенню до державних реєстрів; регулювання колізійних питань

права власності щодо речей у дорозі. Міжнародна юрисдикція та речові права на нерухоме майно. Прикордонна нерухомість. Колізійні аспекти повернення національної культурної спадщини. Правова характеристика колізійних норм, що застосовуються при захисті права власності та інших речових прав у міжнародному приватному праві. Територіальний характер інтелектуальної власності та особливості її регулювання в міжнародному приватному праві. Міжнародно-правова охорона авторських прав. Уніфікація авторського права. Основні міжнародні угоди щодо охорони авторських та суміжних прав. Поняття «право промислової власності з іноземним елементом». Промислова власність та її міжнародна охорона.

Шлюбно-сімейні відносини в європейському приватному міжнародному праві. Особливості правового регулювання шлюбно-сімейних відносин у праві різних держав. Колізійне регулювання укладання та розірвання шлюбу в МПрП. Шлюб та цивільні партнерства в європейському ПрМП. Право, що застосовується до укладення шлюбу. Право, що застосовується до здатності до шлюбу, та винятки з публічного порядку. Одностатеві шлюби в європейському ПрМП. Відмінності у національному матеріальному праві. Право вільного пересування в межах ЄС та одностатеві шлюби. Правовий статус неодружені пари та партнерств в європейському ПрМП. Майнові відносини подружжя в міжнародному приватному праві. Роль регламентів ЄС №2016/1103 та №2016/1104 у визначенні правового режиму майна подружжя. Припинення шлюбу. Колізійні питання розірвання шлюбу. Міжнародна юрисдикція, транскордонне розлучення та анулювання шлюбу. Роль регламентів №2019/1111 («Брюссель II-ter») від 25.06.2019 року та 1259/2010 («Рим III») від 20.12.2010 року у визначенні юрисдикції, застосовного права та визнанні і виконання іноземних судових рішень. Правовідносини батьків та дітей в МПрП. Право, що застосовується до батьківства та сурогатного материнства. Міжнародне усиновлення та його наслідки. Право, що застосовується до встановлення усиновлення. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р. та Європейська конвенція про усиновлення дітей від

27.11.2008 р. Гаазька конвенція від 29 травня 1993 року про захист дітей та співробітництво з питань міждержавного усиновлення. Захист дітей у міжнародних справах. Міжнародна юрисдикція та захист дітей за регламентом №2019/1111 від 25.05.2019 року «Про міжнародну підсудність, визнання та виконання судових рішень у шлюбно-сімейних справах та справах про батьківську відповідальність, а також про міжнародне викрадення дітей» (Брюссель II-ter). Право, що застосовується до заходів із захисту дітей. Правові інструменти, що застосовуються до захисту від міжнародного викрадення дітей та правові механізми повернення дітей в європейському ПрМП. Колізійні питання аліментних зобов'язань. Аліментні зобов'язання в європейському ПрМП. Регламент 4/2009 від 18 грудня 2008 року про юрисдикцію, застосовне право, визнання та виконання рішень і співробітництво у питаннях, що стосуються зобов'язань зі стягнення аліментів. Вибір права, що застосовується до аліментних зобов'язань. Гаазький протокол про право, що застосовується до зобов'язань про утримання від 23.11.2007 року.

Регулювання спадкових відносин в європейському приватному міжнародному праві. Колізійні питання спадкування за законом та за заповітом. Особливості спадкування нерухомості. Міжнародно-правове регулювання спадкових правовідносин. Європейський регламент № 650/2012 від 04.07.2012 року «Про юрисдикцію, право, яке застосовується, визнання та виконання рішень, про прийняття та виконання автентичних документів в питаннях спадкування» та сфера його застосування. Право, що застосовується до спадкування, заповітів та угод про спадкування. Гаазька Конвенція «Про колізії законів, які стосуються форми заповітів» від 05.10.1961 року. Екстериторіальна дійсність рішень у сфері правонаступництва за Європейським регламентом № 650/2012 від 04.07.2012 року.

Уніфікований європейський цивільний процес. Визнання та виконання судових рішень в європейському приватному міжнародному праві. Європейський регламент про єдиний, специфічний та гармонізований

цивільний процес. Уніфіковані європейські цивільні процедури. Європейський виконавчий лист для безспірних вимог. Регламент 805/2004 від 21 квітня 2004 року. Виконання європейського виконавчого листа в інших державах-членах ЄС. Європейська процедура врегулювання малих претензій. Регламент 861/2007 від 11 липня 2007 року.

4. Обсяг і структура навчальної дисципліни

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах				
			Усього	У тому числі			
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	Самостійна робота	
		Модуль 1. Загальні положення європейського приватного міжнародного права.					
		<i>Тема 1.</i> Вчення про міжнародне приватне право.		2	2		
		<i>Тема 2.</i> Загальна характеристика європейського приватного міжнародного права.		2	2		
		<i>Тема 3.</i> Фізичні особи як суб'єкти європейського приватного міжнародного права.		2	2		
		<i>Тема 4.</i> Юридичні особи в європейському приватному міжнародному праві.		2	2		
		<i>Тема 5.</i> Загальні положення про міжнародну юрисдикцію в європейському приватному міжнародному праві.		2	2		
		<i>Разом</i>		10	10	40	
		Модуль 2. Правовідносини в європейському приватному міжнародному праві.					
		<i>Тема 6.</i> Договірні зобов'язання в європейському приватному міжнародному праві.		4	4		
		<i>Тема 7.</i> Недоговірні зобов'язання в європейському приватному міжнародному праві.		2	2		
		<i>Тема 8.</i> Право власності в європейському приватному міжнародному праві.		2	2		
		<i>Тема 9.</i> Шлюбно-сімейні відносини в європейському приватному міжнародному праві.		2	2		
		<i>Тема 10.</i> Регулювання спадкових відносин в європейському приватному міжнародному праві.		2	2		
		<i>Тема 11.</i> Уніфікований європейський цивільний процес. Визнання та виконання судових рішень в європейському приватному міжнародному праві.		4	2		
		<i>Разом</i>		16	14	60	
		Усього годин / кредитів ECTS		150/5	26	24	100

4.2. Для здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

№ п/п	Дата проведення (згідно розкладу)	Тематика навчального курсу	Обсяг у годинах			
			Усього	У тому числі		
				Лекції	Практичні заняття, семінарські заняття, колоквіуми тощо	Самостійна робота
		Модуль 1. Загальні положення європейського приватного міжнародного права				
		<i>Тема 1.</i> Вчення про міжнародне приватне право.				
		<i>Тема 2.</i> Загальна характеристика європейського приватного міжнародного права		2	2	
		<i>Тема 3.</i> Фізичні особи як суб'єкти європейського приватного міжнародного права				
		<i>Тема 4.</i> Юридичні особи в міжнародному приватному праві.				
		<i>Тема 5.</i> Загальні положення про міжнародну юрисдикцію в європейському приватному міжнародному праві				
		<i>Разом</i>		2	2	60
		Модуль 2. Правовідносини в європейському приватному міжнародному праві.				
		<i>Тема 6.</i> Договірні зобов'язання в європейському приватному міжнародному праві.		2	2	
		<i>Тема 7.</i> Недоговірні зобов'язання в європейському приватному міжнародному праві.		1	1	
		<i>Тема 8.</i> Право власності в європейському приватному міжнародному праві.		1	1	
		<i>Тема 9.</i> Шлюбно-сімейні відносини в європейському приватному міжнародному праві.				
		<i>Тема 10.</i> Регулювання спадкових відносин в європейському приватному міжнародному праві				
		<i>Тема 11.</i> Уніфікований європейський цивільний процес. Визнання та виконання судових рішень в європейському приватному міжнародному праві				
		<i>Разом</i>		4	4	78
		Усього годин / кредитів ECTS		6	6	138

5. *Форми педагогічного контролю та засоби оцінювання результатів навчання*

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Європейське приватне міжнародне право» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю знань студентів і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає:

– контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів: усне, письмове або експрес-опитування, виконання тестових завдань, розв'язання практичних завдань або задач, участь у розробці кейсу, захист портфоліо практики Суду Європейського Союзу, підготовка і захист есе або реферату за ініціативи студента тощо. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовки студента до вивчення поточного матеріалу. У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за п'ятибальною шкалою (1, 2, 3, 4, 5);

- контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни, що проводиться наприкінці модулів у формі тесту чи колоквіумів;

За результатами практичних занять із кожного з двох модулів розраховується кількість балів, що включається до підсумкової оцінки знань.

Протягом семестру студенти виконують завдання для **самостійної роботи** (опрацювання статистичних даних інститутів ЄС, рішень Суду Європейського Союзу; підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції та статей; проведення дослідження (проекту) з вузької проблематики з подальшою його презентацією тощо). Робота є індивідуальною та самостійною, а отже співавторство студентів та інші форми надання допомоги один одному не допускаються. При виконанні самостійної роботи студент зобов'язаний дотримуватися правил академічної

добросовісності та безпосередньо недопущення плагіату. Максимальна кількість балів за самостійну роботу – 10.

Формою підсумкового контролю знань студентів з дисципліни є іспит. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за іспит, становить 60 балів. Іспит складається в усній формі за білетами до іспиту. Мінімальна оцінка результатів поточного контролю та самостійної роботи, за якої студент допускається до іспиту, становить 25 балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів дисципліни «Європейське приватне міжнародне право»:

Поточний контроль					Підсумкова оцінка знань (іспит) max 60
Модуль № 1		Модуль № 2		Індивідуальна (самостійна) робота	
п/з	Тест / Колоквіум	п/з	Тест / Колоквіум		
max 10	max 5	max 10	max 5	max 10	max 100

6. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерії оцінювання з дисципліни «Європейське приватне міжнародне

право»:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	2	Мінімальні результати, достатні для отримання позитивної оцінки.
	1	Недостатній рівень засвоєння матеріалу, значна кількість суттєвих помилок.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Колоквіум або тестове завдання	Max 5	Глибоке знання проблем, пов'язаних із темою, вільне володіння матеріалом, вміння самостійно й творчо мислити, знаходити, узагальнювати, аналізувати матеріал, робити самостійні теоретичні та практичні висновки.
	4	Розкрито основні положення теми, але є деякі неточності у викладанні матеріалу, теоретичні поняття недостатньо підкріплено фактичними даними.
	3	Основні положення теми розкрито, але деякі питання висвітлено неповно. Студент добре володіє матеріалом, але відсутня творчість та самостійність у дослідженні.
	2	Задовільні результати опрацювання матеріалу, можлива певна кількість несуттєвих помилок.
	1	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
Індивідуальна робота	Max 10	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота не містить методологічних помилок, є посилання на джерела та власні висновки. При захисті продемонстровані глибокі знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	8	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри. Робота містить незначні методологічні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, а також доведеність висновків, позицій, класифікацій тощо.
	6	Робота оформлена відповідно до вимог кафедри, але з незначними помилками. Робота містить методологічні та змістовні помилки, є посилання на джерела, є власні висновки. При захисті продемонстровані достатні знання теми, але виникли проблеми з аргументації окремих понять та суджень у роботі, доведеність висновків.
	4	Робота оформлена з помилками та порушеннями кафедральних вимог щодо форми роботи. Робота містить методологічні та змістовні помилки, використано недостатню кількість джерел для обґрунтування дослідження та висновків.

		При захисті виникли труднощі щодо розкриття змісту теми, наведення аргументів стосовно окремих положень роботи та обґрунтованості і доведеності висновків.
	Min 0	Робота оформлена неналежним чином, без посилання на джерела та містить методологічні помилки. При захисті автор роботи не може продемонструвати знання з обраної теми, навести аргументацію понять та здійснити аналіз інформації. Робота виконана з порушенням вимог академічної доброчесності.

7. Педагогічний контроль для здобувачів вищої освіти денної/заочної форми навчання

Шкала підсумкового педагогічного контролю

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в НОУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0 – 34

8. Навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № №18 - 22. Ст. 144.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/card6>.
3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №№ 40-44. Ст. 356.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
4. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу від 15.04.2008р. URL: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=EN&f=ST%206655%202008%20INIT>
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергетики та їх державами-членами, з іншої сторони, 2014р. URL: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=248387631&cat_id=223223535
6. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України № 1629-IV від 18.03.2004 р. Відом. Верхов. Ради. 2004. № 29. Ст. 367.
7. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики України: Закон України № 2411-VI від 01.07.2010 р. Відом. Верхов. Ради України. 2010. № 40. Ст. 527.
8. Угода про партнерство та співробітництво між Україною і Європейськими співтовариствами та їх державами-членами від 14.06.1994 р. Офіц. вісн. України. 2006. № 24. Ст. 1794.
9. Про Урядовий офіс з питань європейської та євроатлантичної інтеграції: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.08.2014 № 346. Офіц. вісн. України. 2014. № 66. Ст. 67.

10. План дій «Україна - Європейський Союз» від 21.02.2005 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_693

11. Порядок денний асоціації Україна - ЄС для підготовки та сприяння імплементації Угоди про асоціацію / Міжнародний документ № 994-990 від 16.06.2009р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_990

12. Угода про вільну торгівлю між Україною та державами ЄАВТ від 24.06.2010 р. Офіц. вісн. України. 2012. № 1(54). Ст. 227.

13. Угода між Європейським Союзом і Україною про визначення загальної схеми участі України в операціях Європейського Союзу із врегулювання криз від 13.06.2005 р. Офіц. вісн. України. 2008. № 24. Ст. 726.

14. Договір про заснування Енергетичного співтовариства від 25.10.2005 р. Офіц. вісн. України. 2011. № 1. Ст. 1.

15. Протокол до Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами про Рамкову угоду між Україною та Європейським Союзом про загальні принципи участі України в програмах Союзу від 22.11.2010 р. Офіц. вісн. України. 2011. № 92. Ст. 3360.

16. Regulation (EU) 1215/2012 of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast). (Brussels I-bis regulation). URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2012:351:0001:0032:en:PDF>

17. Regulation 2019/1111 of 25 June 2019 on jurisdiction, the recognition and enforcement of decisions in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, and on international child abduction (recast), known as the Brussels IIter Regulation. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R1111&from=EN>

18. Regulation 1259/2010 of 20 December 2010 implementing enhanced cooperation in the area of the law applicable to divorce and legal separation (Rome III). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010R1259&from=EN>

19. Regulation 593/2008 of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I). URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:177:0006:0016:EN:PDF>

20. Regulation 864/2007 of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0864&from=EN>

21. Regulation 2015/848 of 20 May 2015 on insolvency proceedings (recast). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015R0848&from=en>

22. Regulation 4/2009 of 18 December 2008 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and cooperation in matters relating to maintenance obligation. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009R0004&from=EN>

23. Regulation 650/2012 of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012R0650&from=EN>

24. Regulation 2016/1103 of 24 June 2016 implementing enhanced cooperation in the area of jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of matrimonial property regime. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1103&from=EN>

25. Regulation 2016/1104 of 24 June 2016 implementing enhanced cooperation in the area of jurisdiction, applicable law and the recognition and enforcement of decisions in matters of the property consequences of registered partnerships. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R1104&from=EN>

26. Directive 2008/52/EC of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0052&from=EN>

27. Regulation 606/2013 of 12 June 2013 on mutual recognition of protection measures in civil matters. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0606&from=EN>

28. Regulation 2020/1784 of 25 November 2020 on the service in the Member States of judicial and extrajudicial documents in civil or commercial matters (service of documents) (recast) URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R1784&from=EN>

29. Regulation 2020/1783 of 25 November 2020 on cooperation between the courts of the Member States in the taking of evidence in civil or commercial matters (taking of evidence) (recast) URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R1783&from=EN>

30. Regulation 861/2007 of 11 July 2007 establishing a European Small Claims Procedurec URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007R0861&from=EN>

31. Regulation 1896/2006 of 12 December 2006 creating a European order for payment procedure. URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32006R1896&from=EN>

32. Regulation 805/2004 of 21 April creating a European Enforcement Order for uncontested claims. URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R0805&from=EN>

33. Regulation 655/2014 of 15 May 2014 establishing a European Account Preservation Order procedure to facilitate cross-border debt recovery in civil and commercial matters URL:<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0655&from=EN>

34. Convention of 30 October 2007 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (Lugano I Convention) URL: [https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:22007A1221\(03\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:22007A1221(03)&from=EN)

35. Convention on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, signed in Lugano on 30 October 2007 EXPLANATORY REPORT by Professor Fausto Pocar (Holder of the Chair of

International Law at the University of Milan). URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG1223\(04\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52009XG1223(04)&from=EN)

36. Protocol of 23 November 2007 on the law applicable to maintenance obligations. URL: https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:JOL_2009_331_R_0017_01&from=HR

37. The Convention of 23 November 2007 on the International Recovery of Child Support and Other Forms of Family Maintenance (HCCH 2007 Child Support Convention) URL: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=131>

38. The Convention of 5 October 1961 on the Conflicts of Laws Relating to the Form of Testamentary Dispositions (HCCH 1961 Form of Wills Convention) URL: <https://assets.hcch.net/docs/b67e23f7-bcf7-4cc6-aea9-26ea825c56c4.pdf>

39. The Convention of 5 October 1961 Abolishing the Requirement of Legalisation for Foreign Public Documents (HCCH 1961 Apostille Convention) URL: <https://assets.hcch.net/docs/b12ad529-5f75-411b-b523-8eebe86613c0.pdf>

40. The Convention of 15 November 1965 on the Service Abroad of Judicial and Extrajudicial Documents in Civil or Commercial Matters (HCCH 1965 Service Convention) URL: <https://assets.hcch.net/docs/f4520725-8cbd-4c71-b402-5aae1994d14c.pdf>

41. The Convention of 18 March 1970 on the Taking of Evidence Abroad in Civil or Commercial Matters (HCCH 1970 Evidence Convention) URL: <https://assets.hcch.net/docs/dfed98c0-6749-42d2-a9be-3d41597734f1.pdf>

42. The Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction (HCCH 1980 Child Abduction Convention) URL: <https://assets.hcch.net/docs/e86d9f72-dc8d-46f3-b3bf-e102911c8532.pdf>

43. The Convention of 1 July 1985 on the Law Applicable to Trusts and on their Recognition (HCCH 1985 Trusts Convention) URL: <https://assets.hcch.net/docs/8618ed48-e52f-4d5c-93c1-56d58a610cf5.pdf>

44. The Convention of 29 May 1993 on Protection of Children and Co-operation in Respect of Intercountry Adoption (HCCH 1993 Adoption Convention) URL: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=69>

45. United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 10 June 1958) URL: <https://www.newyorkconvention.org/english>

46. European Convention on International Commercial Arbitration, Geneva, 21 April 1961 URL: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1964/01/19640107%2002-01%20AM/Ch_XXII_02p.pdf

Підручники

1. Міжнародне приватне право : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / В. А. Бігун, Є. М. Білоусов, І. М. Жуков ; за ред. проф. В. П. Жушмана та доц. І. А. Шуміло. — Х. : Право, 2015. — 320 с.

2. Міжнародне приватне право: навч. посібник / І. І. Килимник, А. М. Бровдій ; Харків. нац. унт міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 111 с.

3. Фединяк Г. С., Фединяк Л. С. Міжнародне приватне право : підручник. Вид. 8-ме, переобл. і допов. Київ: Алерта, 2021. 524 с.

4. Міжнародне приватне право: наукові дослідження в країнах common law: довідник,

5. Довгерт А.С., Короткий Т.Р., Хендель Н.В., Виговський О.І., Пономарьов В.В., Фенікс, 2017, 132

6. Вишновецька С. В., Корнєєв Ю. В. Міжнародне приватне право: Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2019. 164 с.

7. Килимник І. І. Міжнародне приватне право : навч. посібник. Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. 111 с.

8. Яковюк І. В. Право Європейського Союзу: основи теорії: підручник. Х.: Видавництво Право, 2021. 360 с

9. Alan Dignam and John Lowry. Company Law (12 th edn), Oxford University Press, 2022, 576 p.

10. Lee Roach. Company Law (2 th edn), Oxford University Press, 2022, 832 p.

11. Nicola de Luca. European Company Law: Text, Cases and Materials (2 th edn), Cambridge University Press, 2021, 598 p.

Інтернет-ресурси:

Офіційний сайт ЄС. URL: <http://europa.eu.int>

Європейський парламент. URL: <https://www.europarl.europa.eu/portal/en>

Рада ЄС. URL: www.consilium.europa.eu

Європейська комісія. URL: ec.europa.eu

Суд ЄС. URL: <http://curia.europa.eu/>

Європейська Рахункова палата. URL: eca.europa.eu

Європейський Центральний Банк. URL: www.ecb.int

Інформація про законодавчий процес на офіційному сайті ЄС. URL: http://europa.eu/eu-law/decision-making/procedures/index_en.htm

База даних законодавства ЄС. URL: <http://eur-lex.europa.eu/en/index.htm>

Офіційна платформа для громадськості, яка хоче в'язати участь у законодавчому процесі ЄС. URL: http://ec.europa.eu/yourvoice/consultations/index_en.htm

Центр офіційної документації ЄС. URL: publications.europa.eu

Каталоги. URL: www.europa.eu.int/libraries

Європейський простір. URL: <https://euprostit.org.ua/>

Європейська служба зовнішньої дії. URL: <http://www.eeas.europa.eu/>

Представництво ЄС в Україні. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine_uk?s=232

Євроінтеграційний портал. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/>

Акти *acquis communautaire*, перекладені на українську мову. URL: https://centraljust.gov.ua/ndd/european_integration/law_network/translation_act/acts_of_translation

СЕНМК

Стандартизований електронний навчально-методичний комплекс кафедри права Європейського Союзу. URL: <https://library.nlu.edu.ua/senmk/itemlist/category/623-kafedra-prava-yevropeiskoho-soiuzu.html>